Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale av.

Office of publication: 2657 So. Lawndale ave. Telephone: Lawndale 4635.

LETO—YEAR XIII. Cena lista je $4.00. Entered as second-class matter January 22, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., četrtek, 22. aprila (April 22nd) 1920. Subscription $4.00 Yearly. ŠTEV.—NUMBER 95.

Published and distributed under permit (No. 168) authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

ALI SO AGENTJE JUSTIČNEGA DEPARTMENTA PROVOKATERJI?

SODNIK IZJAVLJA, DA SO VODOLI DEL PROPAGANDE ZA KOMUNISTIČNO STRANKO.

V Rockfordu je državna priča zdravnik, ki je organiziral podružnice komunistične delavske stranke.

Boston, Mass. — Zvezni sodnik George Anderson je s sodnega stola napravil izjavo: "Jasno je, da vlada operira neki del komunistične stranke v tej deželi."

Sodnik je tej izjavi dodal, da je to razvideti iz dokazov, ki so se razvili pri obravnavi, ko je imel razsoditi v proceduri, poznani pod imenom "habeas corpus," v interesu pet tujezemcev, ki so bili kot radikalci določeni za deportacijo.

Uradniki preiskovalnega biroja justičnega departmenta, ki so preje pričali pri zaslišanju, so se sklicevali na aktivnost vladnih agentov, ki so nastopali kot člani komunističnih in socialističnih skupin.

Sodnik Anderson je dejal dalje: "Priznanje pri tem zaslišanju, da so sporočevalci pod plaščem podpihovali na shodih, odpira pot k vsakovrstnim obtožbam, ki se napravijo proti vladnim agentom."

Sodnik je podal izjavo, ko je bil zaslišan Isaac Ferguson iz Chicaga, ki je pričal kot avtoriteta o komunistični delavski stranki in njenih principih.

Rockford, Ill. — Tukaj je pričela obravnava proti komunistu Arthur Personu, proti kateremu se vrši obravnava na podlagi illinojskega protipuntnega zakona. Zadeva pojde najbrž do najvišje sodnijske inštance, da se dožene ustavnost zakona. Dozdaj je izbranih deset porotnikov. Kadar bodo porotniki izbrani in prične normalni potek obravnave, bo prvi zaslišan kot državna priča dr. I. Alfred Olson, ki je organiziral lokalno podružnico komunistične delavske stranke in se je priznal krivim po njegovi agitaciji, da je priporočal strmoglavljenje vlade. Druge državne priče bodo George F. R. Cummerow, član preiskovalnega biroja justičnega departmenta in nekateri časnikarski poročevalci iz Chicaga.

Ko so stari in izkušeni delavski voditelji svarili delavstvo, naj se ne da zapeljati od demagogov in agentov provokaterjev, ki z votlimi frazami priporočali nemogoče stvari, je marsikateri delavec, zapeljan od teh demagogov in agentov provokaterjev, obrekoval poštene delavske voditelje, da so delavstvo prodali podjetnikom. Obravnave, ki se vrše zdaj križem Združenih držav, potrdijo, da so voditelji sodili pravilno, ko so rekli, da je takozvano "radikalno" gibanje med ameriškim delavstvom le plod agitacije demagogov in agentov provokaterjev, ki ima namen uničiti delavsko strokovno in politično organizacijo — razbiti "Ameriško delavsko federacijo," socialistično in še le komaj organizirano delavsko stranko.

GOMPERS KRITIZIRA INDUSTRIJALNO SODIŠČE V KANSASU.

Albany, N. Y. — Samuel Gompers, predsednik Ameriške delavske federacije, je apeliral na newyorško legislaturo, da naj zavrže predlogo za ustanovitev industrijalnega sodišča po kansaškem načrtu. Ob tej priliki je Gompers rekel: "Glavni princip v tej zakonski predlogi je nasproten glavnemu principu, na katerem je zgrajena naša vlada. Ta zakon določa obvezno delo, propozicijo, ki je nasprotna napredku dežele in ki je nevarna napravam Združenih držav.

"Nekatere reči so bolj nevarne kot stavke. Demoralizirano in servilno delavno ljudstvo tvori večjo nevarnost kot pa stavka."

TRGOVINA AMERIČANOV Z RUSIJO NA "LASTNO ODGOVORNOST."

Washington, D. C. — Neki višji uradnik je izjavil te dni, da bo ameriška vlada v kratkem času dovolila ameriškim tvrdkam trgovati s sovjetsko Rusijo, toda brez diplomatične zaslombe. Američani bodo smeli trgovati le na svojo lastno odgovornost. Ameriška vlada se bo držala tega zaključka brez ozira, kaj store zavezniki.

TORNADO JE UBIL 150 OSEB NA JUGU.

NAJBOLJ SO TRPELE JUŽNE DRŽAVE.

V Coloradu je divjal silni snežni vihar.

New Orleans, La. — Počasi prihajajo klici na pomoč na "Rdeči križ," ki pripovedujejo, da je bilo v silnem tornadu in v raznih krajih ubitih najmanj sto petdeset oseb. Največ žrtev viharja ima država Alabama.

Iz Birminghama, Ala., poročajo, da je vihar ubil do sto štirideset oseb, ko je drvil prek raznih pokrajin Alabame, Mississippija in Tennesseeja. Več kot tucat mest je v razvalinah. Na stotine ljudi je poškodovanih. Poročila o silnem viharju niso popolna, ampak prihajajo v odlomkih, ker so brzojavne in telefonske zveze pretrgane z mesti, prek katerih je drvil vihar. Zanesljivo je poročilo le v mestecu Rose Hillu, Miss., ki je popolnoma porušeno. Ponekod so vsi člani družine ubiti.

Poročila navajajo, da so bili stanovniki ubiti v sledečih mestih: Philadelphia, Miss., dvanajst oseb; Meridian in Aberdeen, vsako mesto po deset oseb; Glenn, Miss., osem oseb; Ingomar, Miss., šest oseb; Baker, Miss., štiri osebe; sedem oseb je bilo ubitih, ko je vihar zrušil Bellovo šolo, sedem milj severno od mesta; Franklin, Ala., ena oseba; Columbus, Miss., pet oseb; Egypt, Miss., pet oseb; Ray Springs, Miss., štiri osebe; Runnels, Miss., dve osebi.

V Collinsvillu, Ala., je bilo ubitih osem oseb, v Sheffieldu pa štiri. Ena oseba je bila ubita v Burwoodu, Tenn. Šestnajst oseb je bilo ubitih v okraju Marionu, Ala. veliko oseb je pa zadobilo težke telesne poškodbe. Škoda, povzročena po viharju v tem okraju, znaša na stotisoče dolarjev. Na enši sami plantaži blizo Aberdeena, Miss., je bilo ubitih eden in dvajset oseb. Harboldova farma, na kateri se pečajo izključno s prašičorejo in največja farma te vrste na jugu, je popolnoma uničena in pet sto prašičev je ubitih.

Najprvo je zaplesal vetrovni sveder okoli desetih zvečer v okraju Lauderdalu, Miss. Njegova pot je bila ozka, ko je drvil prek države. Skoraj ob istem času je pričel drveti svojo pot vetrovni sveder v severozapadni Alabami in moč viharja je dosegla svoj vrhunec, še preden je dosegel vihar mejo države Tennessee.

V Alabami je bila pot vetrovnega svedra široka v farmarskih pokrajinah. Pot je bila široka od sto do pet sto jardov.

Iz Little Rocka, Ark., poročajo, da je vihar ubil šest in dvajset oseb in napravil ogromno škodo na poslopjih in na polju.

Denver, Colo. — Tukaj je divjal silen snežni vihar od sobote do pondeljka zjutraj. Šest oseb je izgubilo svoje življenje, med njimi trije ovčarji. Pogrešajo tudi več oseb, o katerih ne vedo, če so med živimi. Uničenih je nad dvajset velikih ovčjih čred.

KROJAČI SO IZVOJEVALI OSEMURNI DELAVNIK.

Lima, O. — Tukajšnji krojači so izvojevali osemurni delavnik in povišanje mezde. Izdelovalci jopičev bodo prejemali po 70 centov na uro, izdelovalci hlač in telovnikov pa po 60 centov. Nova pogodba je bila sklenjena na podlagi pogajanj in brez stavke.

REVOLUCIJA V NEMČIJI JE ZDAJ PREPOVEDANA!

Velika trojica v San Remu si je v laseh zaradi nemške odškodnine.

NAPAD NA WILSONOVO "VMEŠAVANJE"

Washington, 21. apr. — Ameriški poslanik Johnson v Rimu je bil danes pooblaščen, da se udeleži konference vrhovnega sveta v San Remu, samo kot opazovalec.

San Remo, Italija, 21. apr. — Velika trojica je sklenila, da Grška dobi Odrin in Kirk-Kilise v Traciji. Bolgarska bo odrezana od Egejskega morja, lahko se pa posluži svojega bivšega pristanišča Dedegača, ki bo pod kontrolo mednarodne komisije. Polotok Galipoli bo nominalno spadal Grški, dasiravno bo pod kontrolo zavezniških čet in mornarice.

Berlin, 21. apr. — Anglija, Francija, Italija in Belgija so po svojih poslanikih obvestile nemško vlado, da ne bodo trpele nobene vlade v Nemčiji, ki ne bo lojalna mirovni pogodbi in vsako revolucionarno gibanje bo imelo za posledico, da bodo zavezniki blokirali Nemčijo.

Pariz, 21. apr. — Iz visokega finančnega vira se je izvedelo, da je Lloyd George, angleški ministrski predsednik, nameril prvi top proti predsedniku Wilsonu. Georgev namen je, da na sedanji konferenci v San Remu prikaže Wilsona kot "navadnega nadležnika, ki se vmešava v evropske zadeve". Dalje poročajo, da je Llyod George prepričal svoje kolege v San Remu, da je prišel čas, ko se mora Evropa "osvoboditi Wilsonovega nadlegovanja in vmešavanja" in da zavezniki gredo svojo pot naprej ne oziraje se na predsednika Združenih držav.

San Remo, Italija, 21. apr. — Lloyd George in Millerand ta si v laseh zaradi Nemčije. Velika trojica se je zedinila, da mora Nemčija izpolniti mirovno pogodbo do zadnje pike, toda sporazuma ni, kako prisiliti Nemčijo do tega. Anglija je mnenja, da se ne sme vporabiti oborožena sila do skrajne meje. Francija pa zahteva, da je treba takoj okupirati dolino Ruhr. Pokazal se je nesporazum tudi glede vojne odškodnine, ki jo mora plačati Nemčija. Lloyd George in Nitti sta menda zadovoljna, da plača Nemčija največ 60 miljard mark v zlatu; Francija zahteva, da mora biti 100 miljard. Konflikt med Anglijo in Francijo je izzval celo slabo razpoloženje na konferenci.

Včeraj je trojica nadaljevala razpravo o turških pogojih. Načrt pogodbe še ni izgotovljen in dokončajo ga v Parizu nakar bo izročen Turkom najkasneje 10. maja. Uradno poročilo, ki je bilo izdano sinoči, se glasi, da je vrhovni svet odobril finančne klavzule v pogodbi in nato je vzel v pretres meje Armenije.

Privatno se poroča, da Armenija ne dobe Trebizonda na obali Črnega morja, ki je za Armence naturno izhodišče do morja; Armenija dobi le nekatere trgovske koncesije v pristanišču. Batum v Kavkaziji bo svobodna luka pod upravo treh republik, Armenije, Georgije in Azerbidžana. Severna meja evropske Turčije bo morda Čatalža in Bolgarska mogoče dobi izhod do Egejskega morja.

Danes poročajo zavezniški militaristični veščaki o načrtu za potlačenje turške revolucije. Maršal Foch je izjavil, da bo treba najmanj 300,000 vojakov za uveljavljenje mirovnih pogojev proti Sirecem, Mezopotamcem in turškim revolucionarjem v Anatoliji. Kje bodo zavezniki vzeli armado?

VREME.

Chicago in okolica: V petek nestalno in morda dež. Južno-vzhodni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24. urah: najvišja 58, najnižja 47. Solnce izide ob 5:00, zajde ob 6:37.

MEHIŠKE VLADNE ČETE UJELE SONORSKO REBELNO ARMADO.

Juarez, 21. apr. — Tukaj poročajo uradno, da so mehiške vladne čete ujele vstaškega generala Angela Floresa in ujegovo rebelno "armado" iz Sonore, s katero je pred nekaj dnevi invadiral državo Sinalojo. Vstaši so bili ujeti v mestu Culiacanu. Vest, da se je zvezni general Urbalejo s 1200 pridružil vstašem, je tukaj zanikana kot neresnična.

ZMEŠNJAVA V ŽELEZNIŠKEM OBRATU KONČANA

KOLODVORSKI USLUŽBENCI SE VRNEJO NA DELO.

Oni trdijo, da je vlada priznala njih organizacijo.

Chicago, Ill. — "Štrajk" kolodvorskih delavcev, ogibališčnih čuvajev in premikačev v čikaškem distriktu še ni končan. Delavci so včeraj odklonili pogajanje, dokler ne bo njihov predsednik Grunau izpuščen iz zapora.

Chicago, Ill. — Včeraj se je razširila govorica po mestu, da se kolodvorski uslužbenci vrnejo na delo v čikaškem distriktu, da se zvečer vrši shod, na katerem kolodvorski uslužbenci zanesljivo sklenejo, da umaknejo svoje rezignacije.

Železničarske bratovščine trdijo, da je zmaga na njih strani, ker so zlomile odpor kolodvorskih uslužbencev, naobratno pa izjavljajo kolodvorski uslužbenci, da so zmagali, ker so zlomili moč železničarskih bratovščin, proti vladi se pa nočejo bojevati, ki je dala zapreti njih predstavnike zaradi kršitve Leverjevega zakona. V javnost je prišel tudi glas, da je vlada priznala rebelne železničarske organizacije in da je bil shod aranžiran po sporazumu med državnim pravdnikom Clinom in John Grunaujem. Takoj po tej izjavi je pa državni pravdnik izrekel, da ni nobene zveze med justičnim departmentom in rebelnimi kolodvorskimi uslužbenci, pač pa je on pri volji se sniti z njimi, če so pri volji izravnavti stavko.

Temu so sledile še druge govorice, o katerih je nemogoče soditi, če je kaj resnice na njih.

Meddtem, ko so po mestu švigale razne govorice, je pa državni pravdnik Cline izdal še sedem tiralnic za aretacijo predstavnikov in voditeljev kolodvorskih uslužbencev.

Iz zmešanih govoric, ki so prišle včeraj v javnost, je razvideti, da se je nazadnje iz zmešnjave v železniškem obratu razvil bratski boj med železničarskimi organizacijami, katerih posledic za železničarje ne more zdaj še nihče očrtati. Eno je resnično, da se ravnatelji privatnih železniških družb že danes smejejo, kakšne bodo pa posledice, pa pove prihodnost.

ZMEŠNJAVA V ŽELEZNIŠKEM OBRATU ZDAJ PRIČENJA NA ZAPADU.

San Francisco, Cal. — Poročilu, da so kolodvorski uslužbenci prenehali z delom v Fresnu in Dunsmuiru, je sledila izjava od strani rebelnih kolodvorskih uslužbencev, da so se pridružili stavki kolodvorski uslužbenci na vseh važnih postajah od Pueble, Colo., do Lake Cityja, Utah.

Sodeč po tej izjavi, ne bo postal na železnicah obrat še tako kmalu normalen, kajti železniški obrat ne more biti normalen, dokler ne delajo kolodvorski uslužbenci na vseh železniških postajah.

KONFERENČNIKI SO SE IZREKLI ZA POVIŠANJE MEZDE.

Washington, D. C. — Konferenčniki, ki razpravljajo o armadni predlogi, so se zedinili, da se poviša mezda poveljujočim častnikom, moštvu v armadi, mornarici, pri mornariški pehoti, v zdravstveni službi in obrežni rešilni službi.

2000 JAPONCEV PADLO V SIBIRIJI.

Ruski monarhisti pomagajo japonskim imperialistom zasužnjiti ruske kmete in delavce.

FRANCOZ PREROKUJE VOJNO MED JAPONSKO IN AMERIKO.

London, 21. apr. — Uradno se poroča, da japonske izgube znašajo 2000 mož v bojih v Nikolsku in Kabarovsku v vzhodni Sibiriji. Poročilo dodaje, da so Japonci ujeli nekaj oddelkov ruskega vojaštva v Kabarovsku. Skoro za vsako vas, ki jo osvoje, plačajo Japonci zelo krvavo ceno.

Vladivostok, Sibirija, 20. apr. — Načrt japonskih militaristov za ugrabljenje vzhodne Sibirije in Mandžurije je zdaj v procesu uresničenja. Po vsej primorski Sibiriji divja krvava vojna med Rusi in Japonci. Malone va mesta na obali so že v rokah Japoncev. Položaj je strašen. Na tisoče Rusov — moških, žensk in otrok vsake starosti — je pobegnilo v hribe in gozdove, kjer prenočujejo na prostem in umirajo vsled mraza in lakote.

Japonci lovijo Korejce kot krvni psi. V Sibiriji je mnogo korejskih revolucionarjev, ki so še lani pobegnili v Sibirijo v nadi, da najdejo zavetišče pri demokratičnih zaveznikih. Zdaj plačujejo svoje upanje. Japonci postopajo z njimi bolj barbarsko, kot so kedaj Turki postopali z Armenci.

Iz neke vasi je prišla vest, da so Japonci poklali več Rusinj. Čehi, ki so se potegnili za usmrčene ženske, so bili takoj aretirani in nesmiljeno streljani z bliči.

V Vladivostok sta prišli dve novi divizije japonskega vojaštva.

Zdaj je jasno, zakaj so Japonci ugrabili vzhodno Sibirijo. Prišlo je na dan, da je general Semenov, vodja ruskih monarhistov, sklenil tajno pogodbo z japonsko vlado, po kateri dobi Japonska vse ruske pravice v Mandžuriji. V zameno za te koncesije je Japonska obljubila Semenovu, da mu bo pomagala priti na krmilo v vzhodni Sibiriji kakor hitro ameriške čete zapuste deželo. To se zdaj izvršuje. Semenov je s svojo kozaško bando že zasedel nekaj železniških postaj na vzhodni železnici.

Pariz, 21. apr. — Francoski maršal Petain je objavil članek, v katerem prerokuje vojno med Japonsko in Združenimi državami v par letih. Petain pravi, da bodo Japonci pogoltnili vzhodno Sibirijo, ali prebavili jo bodo težko, čeprav so veliki požeruhi. Invazija Mandžurije povzroči konflikt z Ameriko in vojna bo neizogibna. Japonci ne bodo napadli ameriškega kontinenta, pač pa Filipinske otoke, toda Amerika bo zmagala.

NAZADNJAKI V NEWYORŠKI LEGISLATURI NA DELU.

Albany, N. Y. — Na priporočilo najbolj zagrizenih nazadnjakov je bila sprejeta predloga v legislaturni zborници s 83 proti 56 glasovom, ki določa da ne more priti nobena stranka na oficijelno glasovnico, ki zahteva od svojih kandidatov, da podpišejo svojo rezignacijo, preden so izvoljeni, ali če uči principe, ki mogoče krši jo ustavo Združenih držav ali pa ustavo države New Yorka.

Predloga je v prvi vrsti naperjena proti socialistični stranki, to je samoposebica. Ali ta predloga je ravno tako nevarna vsaki politični stranki, ki ne spada k sedanji večini v legislaturni zborници, ki sestoji iz najbolj nazadnjaških grobokopov reprezentativne forme vlade. Delavski voditelji se iz teh nazadnjakov očitno norčujejo in pravijo, da mogoče ti gospodje sklenejo, da so izvoljeni za vse svoje žive dni v zborници, ako opazijo, da je ljudstvo sito njih jerobstva in da postoji nevarnost, da ne bodo več izvoljeni v zborници.

ČASNIKARSKI TRUST JE IZGUBIL TOŽBO V SEVERNI DAKOTI.

Bismarck, N. Dak. — Vrhovno sodišče v North Dakoti je izjavilo 20. aprila, da je novi zakon ustaven, ki dovoljuje državi, da lahko izdaja svoje časopise. Zakon je bil sprejet med zadnjim zasedanjem legislature, ki je v rokah Nestrankarske lige, in družba Associated Press je takoj uložila tožbo proti temu zakonu, češ da je protiustaven.

KAKO MISLI ANGLIJA UKROTITI IRCE.

Katoliška cerkev in nazadnjaški delavski voditelji pojdejo po kostanj v ogenj.

KATOLIŠKI DUHOVNI — DOBRI POLICAJI.

London, 21. apr. — Velika Britanija upa pridobiti dva zaveznika, ki bosta ukrotila in pripeljala "na pravo pot" uporniške irske republičane. Upanje je veliko. Prvi zaveznik je katoliška cerkev, ki menda nasprotuje ločitvi Ircev od Anglije s stališča, da je bolje, če Irci ostanejo v angleškem parlamentu in pomagajo angleškim katoličanom.

Sinfajnovci poročajo, da je angleška vlada poslala pred kratkim posebnega poslanca v Rim, da obišče papeža zaradi irskih homatij. Ta vest ni potrjena, resnica pa je, da je angleški poslanik De Salis v Rimu obdržaval več sestankov v Vatikanu. Pred nekaj dnevi je odpotovalo v Rim več vodilnih irskih škofov, ki so sicer odšli po "cerkvenih opravkih", ampak dvoma ni, da bo njihova konferenca s papežem političnega značaja.

Drugi zaveznik so nazadnjaški voditelji angleških delavskih organizacij. J. H. Thomas, vodja železničarjev, ki je gorak prijatelj Lloyda Georga, je nedolgo tega posetil irske delavske voditelje in poroča se, da ima velik vpliv nad njimi. Govori se tudi, da je on dosegel, da je vlada zadnji teden izpustila republičanske gladovne stavkarje iz montjoyske ječe.

Angleški liberalci vedno imenujejo delavske organizacije "rdeča internacionala", katoliško cerkev pa "črna internacionala" — zdaj pa mislijo izrabiti "rdeče" in "črne" proti irski republiki. Lloyd George ve, da so irski delavci glavna sila republičanov, toda do danes jih še ni pridobil.

Londonerry, Irska, 21. apr. — Tukajšnji katoliški duhovni so se ponudili metnim oblastem za policaje, da preprečijo nadaljne izgrede. Dva duhovna sta patrulirala ulice vso prejšnjo noč — in bil je mir.

TIHOTAPCI SO KUHALI ŽGANJE V CAMP GRANTU.

Rockford, Ill. — V zapuščenih vojaških barakah v Camp Grantu so našli dva kotla za kuhanje žganja. Žganja so našli malo, ali po žganju je dišalo močno, tako da so sklepali oblastveni organi, da so skuhali precej žganja, odkar ni več vojakov v Camp Grantu. Kdo so tihotapci, pa ne vedo, kajti o njih nimajo nobene sledi, sami se pa tudi najbrž ne bodo prijavili.

ŽELEZNIŠKA PREDLOGA ZA IZRAVNAVO DEFICITA SPREJETA.

Washington, D. C. — Kongresna zborница je sprejela brez opozicije železniško predlogo, ki določa tri sto devetdeset miljonov dolarjev za izravnavo železniškega deficita.

ŽENSKA JE POSTALA PISMONOŠICA.

Duluth, Minn. — Mrs. Mary L. Sarff je postala pismonošica na deželi. To je prva ženska, ki je dobila tako službo v državi Minnesoti.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene [illegible]. Rukopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Canada $4.00 na leto, $2.00 za pol leta in $1.00 za tri mesece; Chicago $5.50 na leto, $2.75 za pol leta, $1.40 za tri mesece, in za inozemstvo $7.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $4 per year; Chicago $5.50, and foreign countries $7.00 per year.

Datum v oklepanju n. pr. (Marca 31-20) poleg vašega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

POMANJKANJE TISKOVNEGA PAPIRJA IN RAZNI VZROKI.

Menda ni odraščenega človeka v Združenih državah, ki ni čital ali slišal o pomanjkanju tiskovnega papirja v Združenih državah in o raznih vzrokih, povzročajočih pomanjkanje papirja.

Produkcija je nazadovala, nastalo je pomanjkanje tiskovnega papirja na trgu, ali zakaj je nazadovala produkcija papirja ali zakaj je nastalo pomanjkanje papirja na trgu, pa navadno velebizniško časopisje ne pove, k večjem zvrača krivdo na visoke delavske mezde, molči pa o profitarstvu tovarnarjev. Pa tudi ta dva vzroka ne moreta povzročiti pomanjkanje tiskovnega papirja, ki se trajno pojavlja križem Združenih držav. Ta dva vzroka lahko papir podražita, začasno pomanjkanje papirja pa povzročita le tedaj, če zastavkajo delavci v papirnicah, podjetniki pa nočejo za nobeno ceno priznati delavskih zahtev, tako da se stavka vleče skozi tedne in tedne.

Torej morajo poleg teh faktorjev sodelovati še drugi, da se na pr. pojavi pomanjkanje papirja zdaj v Chicagu, čez nekaj časa v New Yorku, San Franciscu ali v katerem drugem mestu.

Razvoj moderne produkcije se je razvil tako daleč v Združenih državah, če eno kolo zastane v produkciji, da to oviro občutijo posredno tudi druge industrije v večji ali manjši meri, ki so v najmanjšem stiku s kolesom, ki je obstalo.

Podjetniško časopisje seveda noče priznati te resnice, kajti če bi priznalo to resnico, bi obenem izreklo, da so interesi podjetništva enaki in popolnoma nasprotni delavskim interesom, ki so zopet enaki. Pa še nekaj zadržuje podjetniško časopisje, da noče priznati zgornje resnice, ampak išče na pr. vzroke za lokalno pomanjkanje tiskovnega papirja, kjer se nahajajo le navidezni vzroki. Če bi podjetniško časopisje priznalo to resnico, bi samo opozorilo delavce na silno moč, ki jo imajo, in na važno ulogo, ki jim je odkazana v produkciji in distribuciji blaga.

Skoraj leto dni nismo slišali, da so bile daljše stavke v papirni industriji. Delavci v papirnicah so torej producirali papir nočindan. Nedavno je pa došla vest iz New Yorka, da se je pojavilo pomanjkanje tiskovnega papirja. Kaj pa se je zgodilo? Zastavkali so pristaniščni delavci, o katerih nekateri sodijo, da ne igrajo nobene uloge pri današnji produkciji in distribuciji blaga, češ, da je delo tako enostavno, da se lahko vsakdo izuči za pristaniščnega težaka v par dneh. Ali prav stavka pristaniščnih delavcev je povzročila, da je v New Yorku nastalo pomanjkanje papirja. V papirnicah so sicer producirali tiskovni papir, toda papir ni dospel v New York, ker so zastavkali pristaniščni delavci. Produkcija papirja ni bila prizadeta neposredno, ampak prizadeta je distribucija, ki je v moderni človeški družbi tako važna kot produkcija.

In kaj se je zgodilo? Največja izdajateljska družba se je morala ponižati in prositi štrajkajoče delavce, da prepeljejo tiskovni papir z newjerseyskega obrežja z brodom. Delavci so bili toliko ženerozni, da so se odzvali prošnji in da so prepeljali papir. Ta dogodek dokazuje prvič silno moč strokovno organiziranega delavstva, drugič pa njegovo dobrosrčnost.

Stavka pristaniščnih delavcev je povzročila, da so morali veliki newyorški dnevniki zmajšati svojo obliko, ko so pa kolodvorski uslužbenci prenehali z delom, je pa bila zmešnjava popolna. Izdajatelji listov so popolnoma obupali, kajti nekje na morju je plavala ladja, na kateri je bil naložen papir, ki so ga izdajatelji naročili na Švedskem, na nekem kolodvoru so pa stali naloženi železniški vozovi s tiskovnim papirjem, ki je bil odposlan iz Kanade.

Zdaj so izdajatelji velikih ameriških dnevnikov prišli k pameti. Povabili so zastopnike stavkarjev v svoje notranje svetišče in jih prosili, da dovolijo prevoz papirja. Zastopniki delavcev so pristali na prošnjo. Neki voditelj pristaniščnih delavcev je dobil nalog, da uredi prevoz skozi stavkovne straže. Pokazal je svojo poverjenico in to je pomagalo pri pristaniščnih delavcih. Ali takoj so se pojavile nove težkoče. Kolodvorski uslužbenci niso poznali voditeljev pristaniščnih delavcev in smatrali so afero za krumirstvo, pa niso hoteli poriniti železniških voz na brod. Vodja pristaniščnih delavcev je moral pomagati sam, da so prišli vozovi na pravo mesto, kjer so jih razložili.

Znano je, da je ameriško velebizniško časopisje velika sila, ali spustiti se je morala pred pristaniščnimi delavci na kolena, čeprav so tiskarski stroji ropotali in se je obračalo kolesje v papirnicah, ako je ta sila hotela, da izhajajo dnevniki v New Yorku.

Pristaniščni delavci se ne bojujejo za povišanje mezde, ampak za dosego osemurnega delavnika. In njih stavka uči, če eno kolo zastane v produkciji in distribuciji produktov, da so takoj prizadete sorodne industrije, čeprav delavci, ki so na stavki, ne delajo v prizadetih industrijah. Da produkcija in distribucija gladko tečeta, so potrebne vse delavske stroke. Podjetniki so pa tisti krivci, ki s svojo trmoglavostjo dostikrat povzročijo, da zastaneta produkcija in distribucija, ker prislijo delavce, da zastavkajo.

Mars.

Planet Mars, naš svetovni sosed, je obudil zadnje čase veliko zanimanje vsled mnogih poročil, da nameravajo znanstveniki te dni "ustanoviti brzojavno zvezo" z njim. Dobro je torej, da se naši čitatelji nekoliko seznanijo s tem planetom.

Mars je ravno zdaj bližje naše zemlje kot po navadi. Od 21. do 28. aprila se približa zemlji 400,000 milj in bo oddaljen 54,180,000 milj od zemlje. To se zgodi vsako drugo leto, ko pride Mars na svoji poti okrog solnca v ravno črto z zemljo in solncem. Ampak omenjena daljava še ni najbližja, kajti Mars je zdaj na nasprotni strani zemlje, tako da je zemlja v sredi med njim in solncem. Kadar pride Mars v sredo med solnce in zemljo, tedaj je oddaljen od zemlje 36 miljonov milj; to se bo zgodilo leta 1924.

Mars je zdaj večerna zvezda, ki posebno lepo sveti okrog devete ure. Ima zelo rdečo svetlobo in ga je hitro opaziti v ozvezdju (konstelaciji) Virgo na vzhodu.

Mars je četrti planet od solnca. Prvi je Merkur, druga je Venera, tretja je naša zemlja in potem Mars. Ker je torej zunaj zemeljske poti, je njegova pot okrog solnca skoraj dvakrat daljša kot naše zemlje; Mars potrebuje 686 dni, zemlja pa 365. Mars ima dve majhni luni.

Ker je Mars skoraj še enkrat tako daleč od solnca kot zemlja, je na njemu naravno veliko večji mraz. Zima na Marsu traja osem do dvanajst naših mesecev. Vrhutega ima Mars tenko atmosfero, skozi katera hitrejše uide solnčna toplota.

Posebna zanimivost na Marsu so takozvani "kanali", ki se vlečejo v ravnih črtah od severnega do južnega tečaja in križem od vzhoda do zapada po vsem planetu. Astronomi in drugi znanstveniki se še danes niso zedinili, kaj pomenijo te črte, toda večina je mnenja, da so to velikanski prekopi ali kanali, ki niso naravno, temveč umetno delo. Ako je to resnica, potem je dokazano, da so na Marsu interligentni prebivalci, ki so izvršili to ogromno delo. Teorija kanalov ima precej opore. Dokazana stvar je, da na Marsu ni tekoče niti morske vode. S tem še ni rečeno, da je ni nikdar bilo; na Marsu so bili oceani, jezera in reke kot na zemlji, ali ker je planet starejši od zemlje, je voda že davno izginila — enaka usoda čaka tudi zemljo čez več miljonov let— in živa bitja, ki ne morejo biti brez vode, so si pomagala s tem, da so napeljala vodo s tečajev, kjer se zbira led, se topi in odteka po kanalih. To je seveda le teorija, ampak misterijozni jarki so tam in na ta način se najbolje tolmačijo.

Ali se obnesejo poskusi komunikiranja z Marsom? Na to vprašanje naj odgovore veščaki. Nemogočega ni nič. Nasprotno: Vse je mogoče pod solncem. Ako se ugotovi, da so na Marsu inteligentna bitja, tedaj je gotovo, da bodo zemljani enkrat stopili v zvezo z njimi. Sedaj še morda ne. Mnogi znanstveniki, ki niso tako navdušeni kot je profesor Todd, so mnenja, da na zemlji še nimamo pripomočkov, s katerimi bi poslali glasovni signal skozi eter, da bi dosegel Mars.

Ako so pa Marsu inteligentna bitja, tedaj so mnogo inteligentnejša in duševno razvita od zemljanov, ker so več miljonov let starejša. V tem slučaju nas lahko že davno opazujejo in se smejejo otročarijam, ki jih počenjajo zemljani, kati v primeri z njimi so zemljani še enoletni otroci. In kaj boš govoril z enoletnim otrokom? Lahko je pa ravno narobe. Mogoče so bitja na Marsu vsled drugačnih življenskih razmer nižja od nas in v tem slučaju bi bilo vsako signaliziranje brez pomena. Vendar pa njihovi kanali ne potrjujejo tega.

Bitjem na Marsu je naša zemlja jutranja in večerna zvezda, kot je nam Venera. Precej svitla zvezda jim je naša zemlja, toliko svetlejša ker je solnčna svetloba slabša.

O ČEHOSLOVAŠKI ARMADI NA RUSKEM.

(Od našega praškega poročevalca.)

Poleg vmešavanja Amerikancev v evropske zadeve je nastop čehoslovaških legij najzanimivejši pojav v svetovni vojni. Res težko je najti v zgodovini kaj podobnega. Nastop Amerikancev in čehoslov. legij se pa ni obnesel tako, kakor je bilo pričakovati. Amerika je predvsem poslala svojo milijonsko armado čez atlantsko morje, da uveljavi Wilsonova načela in da pomaga osvoboditi podjarmljene narode. Zmage pijani evropski nacijonalisti in imperijalisti pa so kaj hitro vrgli samoodločbo narodov med staro šaro. Danes stoje principijelno in brezpogojno na tem stališču edino še socijalisti in morda tudi še nacijonalisti onih narodov, ki so bili premagani oziroma prikrajšani in ki so se samo zato postavili na stališče samoodločbe narodov. Čehoslovaška armada katere oddelki so se slavno in hrabro borili proti centralnim državam z namenom, da razbijejo Avstrijo in pripomorejo k samoosvojitvi svojega naroda, je po izbruhu ruske revolucije obrnila svojo ost proti onim, ki so hoteli izvesti revolucijo do konca in iztrebiti notranjega sovražnika ruskega naroda. Začeli so s tem boj proti tistim, ki so napisali na prvo mesto svojega prapora geslo: samoodločba narodov.

Prve češke čete so organizirali v Rusiji naseljeni Čehi, ki so bili v političnem oziru pripadniki buržoazije in po večini avstrofilskega in sila konservativnega mišljenje. Po izbruhu vojne so se ti naseljenci prelevili v carofilske elemente.

Njihov političen program je razviden iz sledečega stavka, ki je bil natisnjen v njihovem glasilu "Čehoslovaku": "Češki narod nima druge želje kot to, da se zasveti krona sv. Vaclava na glavi člana slavne hiše Romanovcev."

V prvem letu vojne so začeli agitirati med ujetniki za vstop v češke legije. Kdor se izmed ujetnikov ni hotel javiti, je bil vposlen pri gradnji železnic ali v rudnikih, kjer se je ž njim ravnalo prav tako, kakor z drugimi ujetniki in kjer jih je na tisoče pomrlo. Ob izbruhu revolucije so čehoslovaške legije tvorile eno divizijo. Vsled vpliva poverjenikov so bile te legije prežete tako reakcijonarnega duha, da so priznale novo vlado kot zadnje. Ko je prišel Kerenski na krmilo, je češki deputaciji prepovedal formirati češko armado, ker so češke legije bile največja opora reakcije in carske birokracije. Reakcijonarni duh armade, ki je zbudila po slavnem nastopu pri Zborovu splošno občudovanje in je navdušila tudi Kerenskega, se je v jarki luči pokazal pri vstaji Kornilova, kjer je češka armada, broječa že 40,000 mož, stala na strani kontrarevolucijonarnega generala. Ta duh se je pokazal tudi pri oktobrski revoluciji (1917) v Kijevu. Razen kozakov, ki stoje na precej nizki kulturni stopnji, in Čehov se ni hotel noben polk boriti proti delavstvu. Ko so končno prevzeli vlado komunisti in so Nemci zasedli Ukrajino, je sklenilo vodstvo čehoslovaške armade peljati čete čez Ural v Sibirijo in v Vladivostok na francosko fronto. Ta sklep je zapečatil tragično usodo čehoslovaških legij.

Pod vplivom revolucije pa se je tudi češka armada navzela demokratičnega duha. Med drugimi osebnimi podatki se je zabeleževala tudi politična pripadnost moštva, kar je bilo gotovo nekaj nenavadnega. Nad dve tretjini moštva je bilo socialističnega mišljenje. Med častništvom so prevladovali protisocialistični meščanski elementi. (Ta pojav, ki se skoraj povsod opaža, je jako značilen za t. zv. "Inteligenco". Po zaslugi sedanjega šolskega sistema nista matura in doktorat nikako preventivno sredstvo proti duševni omejenosti, politični kratkovidnosti in konservativnosti.)

(Konec prihodnjič.)

Z ZLATOM OBŠITA DELOVNA OBLEKA—NAJNOVEJŠA MODNA BLAZNOST.

Chicago, Ill. — Agitacija za nošenje delovne obleke se zdaj že razvila tako daleč, da lahko vsak normalen človek spozna, da prihaja od modnih prismod, ki jim ni treba delati, da prežive sebe in svoje družine, ampak da zanje gara in dela na sto tisoče delavcev v industriji in na polju.

Iz Newarka, N. Y., poročajo, da tamošnji trgovci oglašajo, da imajo na prodaj delovno obleko in tudi po razni ceni.

Navadna delovna obleka za delavce stane od $2.25 do $3.50. Delovna obleka za modne prismode, ki je z zlatom obšita, pa stane štirideset dolarjev. Dobe se pa tudi delovne obleke po $43.50 in še za višjo ceno!

POVIŠANJE MESEČNE STANARINE OD ENAJST NA TRI STO DOLARJEV.

Chicago, Ill. — To ni pravljica ali pa prazna predpustna šala, ampak je resnica. Victor Gruber je najel pred osmimi leti stanovanje v hiši svojega prijatelja John Gibsona. Pogodila sta se za stanarino enajst dolarjev mesečno. V teh osmih letih se je marsikaj spremenilo. Gruber je postal oče šestih otrok, Gibson se je pred štirimi leti oženil, mesečna stanarina je pa ostala nespremenjena. Vse je šlo gladko, dokler ni prišlo do malenkostnega prepirčka. Ta prepirček je povzročil, da je Gibson naznanil svojemu prijatelju, da mora s trinajstim aprilom zapustiti stanovanje, če pa ostane v njem, pa stane stanovanje deset dolarjev na dan ali tri sto dolarjev mesečno.

Gruber je dejal, da bo ostal v stanovanju, ker ne more dobiti stanovanja.

POTOMCI NEKDANJIH SUŽNJEDRŽCEV V ALABAMI PROTESTIRAJO PROTI DE VALERI.

Birmingham, Ala. — Tukaj je pričelo gibanje, ki je proti nastopu Eamona de Valeri, "predsednika irske republike," v javnosti. Governer Kilby je podal izjavo, v kateri pravi, da bi morali de Valera že zdavnej deportirati.

De Valera ima govoriti na javnem shodu. Znano je, da so živeli v Alabami pred državljansko vojno zagrizeni sužnodržci. Sedanji bogatini v Alabami so večinoma potomci nekdanjih sužnodržcev, torej se ne sme nihče čuditi, ako nastopajo proti de Valeri in zahtevajo njegovo deportacijo, kajti nasprotniki prave svobode imajo v tej državi še veliko politično moč.

VOJAŠKE ČETE SO ZAPUSTILE KEWANEE.

Kewanee, Ill. — Dva provizorična bataljona milice sta se vrnila nazaj v Chicago, kajti jasno je bilo, da tukajšnji štrajkajoči delavci niso nasilniki, ampak se zavedajo, da zadostuje, če ostanejo doma in ne gredo na delo v tovarno, da zmagujejo.

Tukajšnji biznismani, ki so zagovorniki kompanijskih interesov, zdaj pojasnjujejo, da so bili vojaki pozvani, ker se je bilo bati, da pride do nemirov, čeprav do nemirov še ni prišlo. Seveda se delavci smejejo takim izgovorom, ker vedo, da hočejo oprati z njimi gotove osebe, ki so zahtevale vojaštvo v mesto, češ, da se je bati štrajkovnih nemirov. Blamirane so zdaj tiste osebe, ki so zahtevale, da naj pride vojaštvo nenadoma v mesto, če ne, izbruhne je nemiri.

Inozemstvo.

Mehiške vladne čete imajo rebele v pasti.

Juarez, 21. apr. — Tukajšnji vladni uradniki poročajo, da je vstaški general Angel Flores, ki je pred nekaj dnevi invadiral s sonorskimi vstaši Sinalojo, zajet v mestu Cullacanu.

Agua Prieta, Sonora, 21. apr. — Carranzove čete se bližajo gorskim prelazom na meji Sonore, ki je razglasila neodvisnost. Odločilna bitka se je morda že začela.

Phoenix, Ariz. — Governerja Arizone in Nove Mehike sta informirala državni department v Washintgonu, da nimata nič proti temu, če se peljeta mehiška generala Juan Jose Rios in Manuel Gamboa z njunim štabom po ameriški železnici iz Nogalesa v El Paso. Generala potujeta iz Sonore v Mexico City.

Washington, 21. apr. — Senatni odsek preiskuje razmerje z Mehiko, je pozval na zaslišanje generala Salvadorja Alvarada, bivšega socialističnega governorja v mehiški državi Jukatan, kateri se zdaj mudi v Washingtonu. Alvarado propagira proti Carranzovi vladi.

Anglija vidi revolucionarne strahove.

London. — Neki poslanec je izjavil v parlamentu, da se pripravlja "velika revolucija", ki izbruhne istočasno na Irskem, v Egiptu, Indiji in Kanadi meseca junija. Glavni stan tega gibanja je v New Yorku. Dalje je rekel, da je v South Walesu že ustanovljen sovjetski odbor, ki prevzame vlado na Angleškem, ko pride "velika revolucija". Vlada je uvedla preiskavo.

Francoski socialisti predlagajo davek na kapital.

Pariz. — Socialistični poslanci so predložili v parlamentu načrt za posebno obdavčenje kapitalistov. Načrt je bil seveda odklonjen, čeprav so se potegnili zanj mnogi drugi poslanci, ki niso socialisti.

Ameriški parnik nasedel na dalmatinski obali.

Trst, 20. apr. — Ameriški parnik "Susquehanna" je nasedel na kleči na obrežju Dalmacije nasproti Pulja. Potniki, ki so bili na parniku, so se srečno rešili na parnik "Argentino."

Repatrijacija Čehov iz Sibirije.

Vladivostok. — Ameriški parnik "Mount Vernon" je 14. aprila odpeljal iz tukajšnjega pristanišča 3500 Čehoslovakov v njihovo domovino. Parnik bo plul v San Francisco in od tam skozi Panamo čez Atlantik in Sredozemsko morje v Trst. Na parniku je tudi general Krakovecki, poveljnik ruskih revolucionarnih čet, ki potuje z ženo in otrokom v Ameriko. Dva druga ameriška parnika odpeljeta 18,000 Čehoslovakov čez Sueški prekop. Ostalo čehoslovaško armado — 72,000 mož —transportirajo Angleži iz Sibirije.

Turški sultan prosi Angleže pomoči.

Carigrad, 20. apr. — Sultanova vlada je obvestila Veliko Britanijo, da ne more uguati revolucionarjev v Anatoliji in prosi pomoči.

Iz Anatolije prihajajo poročila o dnevnih bitkah z velikimi človeškimi izgubami na obeh straneh. Dne 10. aprila so vstaši nkazali Grkom v Guivu, da predajo orožje v 24. urah. Grki so pa izkopali strelske jarke in brž poslali kurirja k angleškemu poveljniku v Izmidu, da naj pošlje pomoč. Revolucionarji so napadli Grke predno je prišla pomoč, jih premagali in veliko število Grkov je bilo ubitih.

Nacionalizranje industrij v Italiji.

Rim. — "Tribuna" poroča o intervjuvu, ki ga je imel ministrski predsednik Nitti z nekim časnikarjem. Nitti je baje dejal, da je vlada pripravila program za reforme v industrijah. Glavne točke programa so: Boljša distribucija zemljišč za kmete, nacionalizranje velikih tovarn in pravica delavskih svetov, da sodelujejo v upravi industrij. Dalje je rekel Nitti, da je zelo potrebna trgovska zveza z Rusijo in on priporoča Italijanom, da gredo v sovjetsko Rusijo in študirajo ondotne razmere.

Socialni preobrati v preteklosti.

(Nadaljevanje.

Ampak stara demokracija v zadrugi še ni bila ubita. Žena je bila svobodna, da je lahko s svojim glasom odločevala in je pustila soproga, ki ji ni bil všeč, ter si poiskala drugega. Ali to ni trajalo dolgo. Žena je morala podleči in tedaj je postala sužnja brez vsakih pravic. Sindjasmiški zakon se je prelevil v patrijahalnega, v katerem je bil mož absolutni gospodar v družini in smel si je vzeti več žen, ki so morale biti samo njegove. Te razmere se nam najbolj kažejo pri izraelskih očakih v starem testamentu in pri Grkih. Začetek civilizacije in politične države zaznamuje najbolj tiransko dobo v zgodovini človeštva, katere v bistvu še danes ni konec, čeprav so se nekolikokrat spremenile forme tiranstva.

Iz gornjih vrstic je razvidno, kakšna je razlika med sistemoma stare in sedanje družbe.

Resumirajmo:

Stara družba je slonela na rodovinski organizaciji, katere organska enota je bila zadruga. Sedanja družba sloni na politični državi, katere organska enota je občina.

Sistem rodovinske organizacije je bil splošen pri vseh narodih v dobi barbarizma in nekaj časa v civilizaciji. Nahaja se še danes pri barbarskih narodih. Ostanke te organizacije vidimo tudi pri Albancih na Balkanu.

Njen sestav je sledeči: Zadruga krvnih sorodnikov z materinskim in končno z očetovskim pravom in skupnim imenom; bratovščina več sorodnih zadrug, ki se združijo v gotove namene; zveza bratovščin, ki govore eden dijalekt, ali rod; zveza rodov, ki govore dijalekte skupnega materinega jezika.

Principi zadružne organizacije so demokratični. V gospodarstvu je primitivni komunizem. Zadruge imajo svoje glavarje in zbore, ki tvorijo vlado.

Na ta način so bili organizirani ameriški Indijanci in vsi arijski rodovi v Evropi, Aziji in severnovzhodni Afriki predno so utemeljili politično državo.

Stari Grki so imeli zadrugo z enim rodbinskim imenom, bratovščino (phatra) več zadrug, zvezo bratovščin ali rod, ki je govoril eno narečje. Krajevne razmere so jih pa prisilile, da so prej prešli v politično državo (štirje rodovi Atenecev v Atiki in trije rodovi Dorijcev v Sparti) kot so mogli imeti zvezo rodov.

Latinski rodovi v sedanji Italiji so tudi imeli zadrugo z enim rodbinskim imenom, bratovščino (curia) zadrug v svrho verskih in vladnih funkcij, zvezo bratovščin (curiae) ali rod, ki je govoril eno narečje in končno zvezo rodov, ki so jo krstili "populus romanus" (rimsko ljudstvo.)

Stari Slovani, predniki sedanjih slovanskih narodov, so bili tudi tako organizirani in sistem njihove zadružne organizacije se je z malimi spremembami ponekod — posebno med Rusi, Srbi, Črnogorci in tudi med Hrvati — ohranil še stoletja potem, ko so že bili v politični državi. Knezi starih Slovenov, katerim zgodovinarji pomotoma nadevajo monarhistični blesk — ravno tako govore zgodovinarji o grških in rimskih "kraljih" v starem veku, dasiravno niso bili drugo kot izvoljeni vojaški glavarji, toda o tem več pozneje — so bili le od ljudstva izvoljeni vojni poglavarji rodovinskih organizacij.

Ravno to velja o Keltih, Galcih Germanih, Indijcih, Asircih, Feničanih, Perzih, Egipčanih, Izraelcih, dalje o Kitajcih itd. Pri katerem koli narodu je mogoče slediti njegovo preteklost onkraj mejnika civilizacije v barbarski epoh, najdemo dokaze o eksistenci zadružne organizacije, nikjer pa ne najdemo države.

Čim bolj gremo nazaj, opazimo, da je bilo pri vseh rodovih še v srednjem stadiju barbarizma materinsko pravo v veljavi. Ko se je pomnožila vsota lastnine v gornjem stadiju, je stopilo v veljavo očetovsko pravo in spremenila se je oblika družine.

Čim bolj je rastla moč privatne lastnine, tem bolj se je drobil sistem zadružne organizacije in demokracije.

Zadruga ameriških Indijancev. — V Ameriki ni bilo države niti nobene civilizacije, ko je bila odkrita. Naših pa so tukaj okrog 70 plemen, ki so govorila toliko različnih narečij. Za primero vzemimo pleme Iroquis, ki je živelo v sedanji državi New York in ki je imelo zvezo petih rodov. Rodovi so se imenovali po živalih kot n. primer "Volk", 'Medved", "Želva", 'Srna", "Kragulj" itd.

Irokviška zadruga je izvolila po dva glavarja. Prvi je zastopal zadrugo v mirnem času, drugi je pa vodil moške v boj. Glavarje so volili moški in ženske in izvoljen je bil do smrti, toda zadruga ga je lahko odstavila, ako ni vršil svoje dolžnosti.

Član zadruge ni smel iskati žene v svoji zadrugi in kršitev tega pravila je bila strogo kaznovana. Lastnina umrlega člana je pripadla njegovim sorodnikom v zadrugi. Člani so bili dožni pomagati drug drugemu v obrambi zadruge in pri maščevanju za storjeno krivico. Pri Indijancih je veljalo načelo: Škoda enega člana je škoda vse zadruge. Kakor pri vseh barbarih, je bila tudi pri njih globoko vkoreninjena krvna osveta. Ako je tujec ubil koga iz zadruge, tedaj so vsi zadružniki prisegli krvno maščevanje. Najprej so poskusili z mirnim pobotanjem. Zadruga ubijalca je navadno ponudila odškodnino za ubitega v čimursibodi; če je zadruga umorjenega sprejela odškodnino, je bila stvar poravnana. Ako pa ni hotela sprejeti, tedaj so lovili morilca toliko časa dokler so ga ujeli in ubili. S tem je bila stvar končana in ubijalčeva zadruga se ni smela pritožiti.

Zadruga je imela pravico vzeti tujca v svojo organizacijo in mu dati svoje ime. Taki tujci so bili vojni ujetniki, ki niso bili ubiti. Ko je bil tujec sprejet v zadrugo, je dobil vse pravice kot ostali člani. Sprejemanje tujcev v zadrugo se je vršilo z velikimi svečanostmi verskega značaja in ob takih prilikah je kak član vzel tujca za svojega brata ali za sestro, če je bila ženska. Večkrat se je zgodilo, da so zadruge, ki so izgubile mnogo članov vsled bojev ali bolezni, sprejele kar celo krdelo tujcev in s temi nadopolnile svoje vrste.

Irokviščani so imeli šest verskih praznikov v letu in glavarji zadrug so ob praznikih funkcionirali kot duhovniki; imenovali so 'čuvaji vere". Zadruga je imela skupno pokopališče.

Lewis H. Morgan je opisal socialne razmere v tipični indijanski zadrugi s sledečimi besedami: "Vsi člani irokviške zadruge so bili osebno svobodni in pripravljeni braniti drug drugemu osebno svobodo. Bili so enakopravni. Njihovi glavarji si niso lastili nobenih posebnih privilegijev. Vsi so bili med seboj bratje in sestre. Enakost, bratstvo in svoboda — dasi jih niso nikdar razglasili — so bili kardinalni principi njihove zadruge. To je važno, kajti zadruga je bila socialna in vladna enota njihove organizacije, temelj, na katerem je slonela vsa indijanska družina."

Ob času odkritja Amerike je v vseh indijanskih zadrugah še vladalo materinsko pravo, izvzemši pri bolj naprednih rodovih v Mehiki, kjer so se otroci že imenovali po očetu.

Sorodne irokviške zadruge so bile združene v bratovščinah. Bratovščina je imela socialne in verske svrhe, igre, zabave itd. Glavarji zadrug v bratovščini so imeli redna posvetovanja in kot taki so tvorili bratski svet, ki je reševal prepire med zadrugami. Kadar je umrl glavar v bratovščini, je sorodna bratovščina priredila pogreb.

Bratovščine vseh zadrug, katerih člani so govorili eno narečje, so tvorile rod. Pri Irokviščanih so bili navadno po štiri bratovščine v enem rodu. Vsak rod je imel posebno ime in skupno svetišče in ribišče poleg šotorskih naselbin. Rodovi so se že ločili po spremembah v jeziku in vsled tega so živeli vsak zase in ber njimi je bil navadno širok pas praznega, nevtralnega teritorija, pravzaprav gozda. — (To se ujema s sličnimi "braniki" ki so se nahajali med barbarskimi rodovi v Evropi. Med Galci in starimi Germani je bil tak 'nevtralni gozd", ravno tako med Germani in Sloveni, katerega so Sloveni imenovali "branibor" in po katerem je sedanja nemška dežela Brandenburg dobila svoje ime.)

(Se nadaljuje.)

DOPISI.

Dawson, New Mex. — V tukajšnjih dveh premogorovih št. 1, in 6 se je pripetila velika eksplozija, katere žrtve so postali štiri streljači in en nočni delavec. Eksplozija seje pripetila od osmi uri in 25 minut zvečer. V tukajšnjih dveh premogorovih zažigajo naboje z elektriko in vsled tega še ni dognano, na kak način seje mogla pripetiti eksplozija.

Žrtev te nesreče je postal Slovenec, rojak Martin Prijatelj ki je bil vposlen pri nočnem delu. Od streljačev je bil eden Poljak, drugi Italijan, tretji Španec in četrti nek Anglež. Trupla ponesrečencev so bila grozno razmesarjena in identifikacije so bile zelo težke. Truplo ponesrečenega Slovenca še niso dobili izpod razvalin. Eksplozija je bila tako silna, da se je cela naselbina potresla kot ob kakem močnem zemeljskem potresu in da so šipe popokale na oknih. Učinek eksplozije bi bil še bolj strašen, ako bi se bila pripetila ob času, ko smo premogarji na delu. Ta dva rova sta namreč zvezana in v obeh je vposlenih nad 250 delavcev. Oprava v notranjosti rovov je popolnoma razrušena in tako tudi na površju. Vetrnjači pri obeh rovih sta popolnoma razbiti in vsled tega je delo v obeh rovih začasno ustavljeno. Rova sta oba zelo globoka. — **Jakob Grubesič**, tajnik društva "Pobratimija" št. 188 SNPJ.

Dawson, New Mex. — V enem tukajšnjem premogorovu se je pripetila 6. aprila t. l. okrog devete ure zjutraj nesreča, katere žrtev je postal rojak Josip Vlahovič, član društva "Pobratimija" št. 188 SNPJ.

Omenjeni rojak se je zjutraj podal na delo čil in zdrav. Okrog devete ure dopoldan se je nad njim utrgala plast kamenja in premoga, in ga pokopala pod seboj in ga tako močno poškodovala, da je dve uri kasneje podlegel poškodbam.

Pokojni rojak je bil doma iz vasi Mrkopolje na Hrvatskem, kjer zapušča mater. Tukaj zapušča enega strica.

Pogreb mu je priredilo društvo "Pobratimija" št. 188 SNPJ, katerega seje udeležilo veliko število članov in rojakov. — Bodi mu lahka tuja zemlja. — **Jakob Grubesič**, tajnik društva št. 188 SNPJ.

Muray, Utah. — Od mojega nečaka v stari domovini, Metlika na Dolenjskem, sem dobil pismo, v katerem mi nekoliko opisuje tamošnje razmere. Ker bo mogoče zanimalo nekatere rojake, naj istega navedem v izerpku:

... Za naš denar se ne dobi nič. Ako hoče kdo kaj kupiti, mora prinesti denar na rami. Kupiti je mogoče samo pri prekupcih, trgovci itak nimajo nič. — Kave je sploh nemogoče dobiti in že tri leta je sploh nismo videli. Sladkor poznamo samo po imenu in pri nas v Sloveniji se sploh ne dobi. Na Hrvaškem ga je mogoče dobiti, toda edino v zameno za mast. Še soli je nemogoče dobiti za potrebo. Sedaj občutimo še večje pomanjkanje kot prej. Prej so bile aprovizacije, kjer se je mesečno dobilo vsaj nekaj, sedaj pa nič. Drugega nimamo kot karte, na katerih je zapisano, koliko smemo pojesti in papirnato obleko, in še ta je silno draga. Koliko je vredna taka obleka za delavca, si lahko vsakdo misli. Živeža še ne primanjkuje tako zelo, ker sami doma pridelamo nekoliko in nekaj pa zaslužimo z dnino pri drugih ljudeh. Edino obleka in obutev je nemogoče dobiti. Odkar je uzakonjena maksimalna cena za usnje, t. j. da ga dražje ne smejo prodajati kot po 40 kron kg. je usnje izginilo s trga. Ne trgu so čevlji, katerih zgornje usnje je iz papirja in podplati tudi. Par takih čevljev stane 500 kron. Domači čevljarji sploh nimajo dela. V splošnem pa delajo sedaj tukaj iz starega novo. — Zelo rad bi šel v Ameriko, da bi se rešil evropskega pekla, ako bi bilo le mogoče. Toda to je sedaj nemogoče. Gredo le žene in otroci onih, ki imajo svojce v Ameriki in pa oni, ki se izkažejo, da so ameriški državljani. — Tukaj so sedaj vse vojaško-obvezne moške pozvali v aktivno službo in sicer za nedoločen čas. Kar smo poprej slutili, na to sedaj ne računamo več. — Posledice vojne se že kažejo, Poboji, ropi, umori, to je sedaj na dnevnem redu. Pred nekaj dnevi je zaklal sin svojo mater. — Dva brata sta se sprla in napadla drug drugega z noži; eden je umrl, drugi bo mogoče ozdravel. — Sprla sta se tudi sin in oče. Oče je sinu zlomil roko, sin je pa očeta ubil s sekiro. Tako je sedaj pri nas. Mogoče ste vi tam temu bolj vajeni, ker se pri vas kaj takega večkrat pripeti, za nas je to nekaj nenavadnega. — Pozdrav.

Da, v resnici krasne razmere pod sedanjo vlado. — Sicer naj pa vsak sam napravi komentar k temu pismu. — **M. Žugelj.**

Los Angeles, Cal.—Eho na odmeve iz južne Californije. — Tukaj je nastal tak mraz in padla tako huda slana, da so zmrznile vse "kolorabe". Škoda je velika ker so bile lepe in že tako velike, da so jih morali podpreti s korenujem, da so stale po konci. Sedaj jih je pa kar naenkrat poparila ta presneta slana. Škoda je velika, pa kaj hočemo, udajmo se v "božjo voljo."

V tukajšnje naselbini se je pojavil nek "Albatros" in sedaj ugibljemo, kaj pomeni to ime. Nekateri hočejo vedeti, da je to neke vrste morski ptič, velika večina je pa prišla do zaključka, da je nemški zrakoplov iz leta 1916. Slišal sem tudi že, da bi bilo bolj primerno ime "Polenta in makaroni." Seveda vsak človek ima drug okus.

Junaki smo pa v resnici. Vsi nam morajo biti pokorni, ugledni možje kakor tudi posamezni rojaki po slovenskih naselbinah. Vsi morajo nas poslušati. Pišemo "slavne" dopise, pod katerimi se pa nočemo podpisati s pravim imenom in rabimo psevdonim. Razumno, da najraje poročamo o nas samih in iz tega vzroka se ne maramo podpisati z našim pravim imenom.

Marsikateri hoče z glavo skozi zid. Toda kmalo izprevidi, da je nemogoče. Ako opazijo človeka v nesreči, mu ne pomagajo iz nesreče, ampak svetujejo mu, to in to bi bilo dobro. Ako opazijo svojega bližnjega ležati v jarku, bi najraje še stopili nanj. Vse iz ljubezni. Vsa modrost nekaterih rojakov obstoji v tarnanju, joku in stoku, ako nekateri nočejo delati tako, kot bi mi radi. Stari hočejo učiti mlade, pa še sami ne znajo ničesar.

Nekateri se naročijo na liste edino iz tega vzroka, da se v njih potem lahko "ravsajo'. Nekateri se pa še celo v javnih lokalih, da drugi narodi vidijo našo izobrazbo. Slabši smo kot otroci, ker smo že pri letih in nas še ni srečala pamet.

V Los Angeles je velika, ako se ne motim največja v Zdr. državah, tovarna za milo "Los Angeles Soap Co." in ima samo iz tukajšnjega mesta naročil več kot preveč. Kajti tukaj porabijo veliko mila, ker perejo vedno in vedno črnokožca, ki je pa kljub temu še vedno črn. Vodstvo te tovarne je trdno prepričano, da bo še dosti naročil za milo.

Kdor hoče lepo v miru živeti in imeti zaupanje pri ljudstvu, naj govori vedno samo resnico, ukazuje naj vedno le sam sebi, druge naj pa pusti v miru. Vsakdo naj premisli, da je dan povračila vedno zadaj in da krivica mora podleči, pa naj bo tudi organizirana. Svetujem onim rojakom, ki hočejo vse pokoriti, da naj pustijo v miru ljudi, katerih še ne poznajo in ki jim niso storili nič žalega. Vsak je samega sebe vreden. Pregovor pravi, ne prijemlji za smolo, da se ne osmoliš.

Ker se pa ne maram skrivati pod izmišljenim imenom, se podpišem s polni mimenom. — **Ivan Bernik.** —

14-LETNO DEKLE UMORJENO.

Indianapolis, Ind. — 14-letno Marto Buffovo so našli v Eagle Creeku. Preiskava je dognala, da je bila dekle zločinsko zlorabljena, sunjena najmanj desetkrat z nožem in vržena v potok. Sosedje pravijo, da so videli dekleta v družbi nekega nepoznanega zamorca.

Francoske čete na Turškem zajete?

Carigrad. — Francoska ekspedicija, ki je 14. t. m. prodrla v Aintab, je v slabem položaju. Turški vstaši so zasedli vsa pota okrog mesta in Francozi so malone izolirani.

Slovenska Narodna Podporna Jednota.

Ustanovljena 9. aprila 1904. Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

GLAVNI ODBOR ZA DOBO 1919-1922.

Izvrševalni odbor.

UPRAVNI ODSEK.

Predsednik Vincenc Cainkar, podpredsednik Anton Hrast, Box 160, Canonsburg, Pa. začasni gl. tajnik Math Turk, tajnik bolniškega oddelka Paul Berger, začasni gl. blagajnik Frank S. Tavchar, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK.

John Underwood, predsednik, 408 Hay St., Springfield, Ill., Martin Železnikar, Box 276, Barberton, Ohio, Jos. Radišek, Box 433, Smithton, Pa., Frank Somrak, 5800 Prosser Ave., Cleveland, Ohio.

BOLNIŠKI ODSEK.

OSREDNJE OKROŽJE: Paul Berger, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Av., Chicago, Ill.
VZHODNO OKROŽJE: Rudolf Pleteršek, Box 436, Bridgeville, Pa.
Anton Radišek, Box 73, Wick Haven, Pa.
ZAPADNO OKROŽJE: Anton Šular, Box 104, Gross, Kans., za jugozapad.
Leo Kuhar, Box 346, Gilbert, Minn., za severozapad.

Nadzorni odbor.

Matt Petrovič, predsednik, 15617 Waterloo Rd., Collinwood, Ohio, Jakob Ambrožič, 416 Pierce St., Eveleth, Minn., Jos. Kalan, 1007 E. 74th St., Cleveland, Ohio.

Tiskovni odbor.

Vincenc Cainkar, John Underwood in Matt Petrovič.

Združitveni odbor.

PREDSEDNIK: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.
John Trčelj, Box 161, Lawrence, Pa.
Joško Oven, 342 Engelwood, Detroit, Mich.
Jos. Skuk, 1101 E. 63. St., Cleveland, Ohio.
Mary Udovič, 1844 So. Racine Ave., Chicago, Ill.
VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
ODGOVORNI UREDNIK "PROSVETE": Jože Zavertnik.

POZOR! — Korespondenca s gl. odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslove: Predsedništvo S. N. P. J., 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE se naslove: Bolniško tajništvo S. N. P. J. 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslove: Tajništvo S. N. P. J., 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl izvrševalnem odboru se naj pošiljajo M. Petroviču, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 408 Hay Street, Springfield, Ill.

Vse pritožbe proti uredništvu glasila se naj pošiljajo na naslov: Predsedništvo S. N. P. J., 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in sploh vse, kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

POZOR ROJAKI!

Sedaj lahko zopet potujete direktno v stari kraj preko

BASELA, TRSTA ali DUBROVNIKA.

Parobrodne in vožnje listke dobite pri nas iz New Yorka do vseh večjih mest v Jugoslaviji.

Vse potne potrebščine in dovoljenja se vam preskrbe tukaj hitro, točno, popolno in brezplačno.

Mi vam preskrbimo vaše družino in sorodnike iz starega kraja v Ameriko, ter izposlujemo vse potrebne spise.

Običajne in brzojavne denarne pošiljatve se izplačujejo sedaj v najlepšem redu in hitro, ker so bivše zapreke odstranjene.

Brzojavni stroški znašajo od $2.50 do $3.24 od vsake pošiljatve, ne glede na to, kolika je svota.

Neposredna zveza s najuglednejšimi zavodi v domovini, kakor tudi nad dvajsetletna skušnja omogočuje nam pošiljati denar veliko ceneje kot kjerkoli drugje.

Kupite bančne nakaznice (Drafts) danes, da si zagotovite nizke cene za posnaje!

Najobširnejša navodila in nasveti v vseh ozirih lahko dobite brezplačno, ako se obrnete osebno ali pismeno na poznate in pod državnim nadzorstvom obstoječe tvrdke:

EMIL KISS BANKIR

133 Second Ave., Corner 8th St., New York, N.Y.

Ustanovljena leta 1898. Sprejema vloge na 4% obresti.

Izplačevanje denarja v starem kraju.

S tem dajemo na znanje vsim našim prijateljem in znancem, da denar, ki je bil poslan brzojavno dne 31. januarja, je bil v starem kraju izplačan dne 15. februarja.

Da tem višje zadovoljimo naše odjemalce, smo odprli svoj lastni urad v starem kraju. To nam daje priliko, da lahko točno plačujemo denar v starem kraju in v najkrajšem času. Poslužite se te prilike, in pošljite denar v stari kraj potom naše banke, kjer dobite najboljšo postrežbo in najnižjo ceno.

Pošljite denar na hranilno vlogo v staro domovino. Cena kronam raste, torej ravno sedaj je še ugoden čas dokler je cena nizka. Mi vam preskrbimo vložno knjižico v najkrajšem času.

Prodajemo tudi "BANČNE ČEKE" (Drafts) na vse večje banke v Jugoslaviji. Oni naših rojakov, kateri nameravajo potovati v stari kraj naj se obrnejo do nas. Naš izvrstno urejeni "PAROBRODNI ODDELEK" zastopa vse družbe in je v stanju hitro in ceno preskrbeti se najhitrejšimi parobrodi vas odrediti v stari kraj.

Preskrbimo vam tudi vaše sorodnike iz starega kraja v Ameriko. Vsa pojasnila se dajejo točno in brezplačno.

1000 KRON ZA $8.00

NEMETH STATE BANK

10 E. 22nd Str. John Nemeth Pres. New York, N. Y.

ROJAKI! Naročite se na knjige Književne Matice S. N. P. J. Matica izda pet knjig, kakor hitro se oglasi dvatisoč naročnikov. Naročnina s pristopnino vred za prvih pet knjig je tri dolarje. Ako ni zastopnika Matice v vaši naselbini, pošljite naročnino tajniku Matice: Frank Aleš, 2124 South Crawford Ave., Chicago, Ill.

NAROČNIKOM V POJASNILO.

Za oglase se odgovorni le oglaševalci sami. Mi ne sprejmemo do njih nobene odgovornosti. Vsaki kdor kaj kupi iz oglasov in če mu ni všeč, naj sam sebi pripiše. Vsako odgovornost in posledice naj nosi vsaki sam. Upravništvo lista 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

POTOP.

Zgodovinski roman.

Spisal H. Sienkiewicz. — Poslovenil Podravski.

(Nadaljevanje.)

"Denite na stran svečo!" zakliče Kmitic, "nekaj vama pokažem."

Ko Kordecki odmakne svečo, položi Kmitic na mizo za kak poldrugi čevelj dolgo črevo, debelo kakor moška roka, narejeno iz posmoljenega platna ter čvrstvo natlačeno s smodnikom. Od jednega njenega konca je visel dolg motvoz, narejen iz tkanine ter napolnem z žveplom.

"Nu," reče, "ko ta trijak vtaknem onemu topu v žrelo ter prižgem motvoz, pa se mu razleti trebuh."

"A s čim prižgeš motvoz?" vpraša Kordecki.

"Od tega je odvisno vse moje podjetje, ker moram ogenj ukresati. Imam izvrsten kremen, suho gobo ter kresilo iz finega jekla, toda klepati bo treba in lahko da me zapazijo. Motvoz — upam — ne ugasne, ker bo visel visoko na topu, da ga celo težko dosežem, toda zakaditi se utegnejo za menoj. Nazaj v samostan ne bom mogel bežati."

"Čemu ne?" vpraša prednik.

"Ker bi me strel ubil. Brž ko zapazim iskre na motvozu, moram takoj na vso moč zbežati na stran in za kakih petdeset korakov daleč se pritukniti pod nasip. Še le po strelu jo mahnem proti samostanu."

"Bog, Bog, kolika nevarnost!" reče prednik in dvigne oči proti nebu.

"Častitljivi oče!" "tako gotovo vem, da se vrnem semkaj, da se ne čutim prav nič ganjen, kakor bi se moral v podobnih okoliščinah . . . Ostanite zdravi ter prosite Boga, naj mi da srečo . . . Pospremita me k vratom!"

"Torej hočeš takoj oditi?" vpraša Čarnecki.

"Ali mar naj čakam, da se zdani ali megla razpraši? Tudi jaz hočem še živeti na svetu."

Toda v tej noči Kmitic ni odšel, kajti uprav, ko so prišli k vratom, se je kakor nalašč jelo jasniti. Poleg tega se je dal slišati nekak šum pri onem orjaškem topu . . . Zares, ko se je zdanilo, so zapazili Jasnogorci, da je bil smrtonosni top prepeljan po noči na drug prostor.

Minilo je še nekoliko noči, toda Kmitic še ni mogel oditi iz trdnjave ter zamašiti žrelo orjaškemu topu, kajti noči so bile običajno jasne, dnevi pa megleni. Streli so se nadaljevali s podvojeno močjo. Kmitic se je od onega časa, ko si je namenil razstreliti s smodnikom top, zelo dolgočasil v trdnjavi. Kar vzdihaje je vsaki dan ogledoval pripravljeno črevo. Pa si je premislil ter naredil še večje, ki je bilo skoraj za laket dolgo ter debelo kakor golenica.

Na večer se je poželjivo oziral raz obzidje proti oni strani, kjer je gromel orjaški top. Na to je opazoval liki zvezdogled nebo. Toda jasna luna, obsevajoča zasneženo okolico, je onemogočila njegovo podjetje.

Končno je nastalo vlažno vreme, oblaki so zakrili obzorje in nastala je noč, da je bilo temno kakor v vreči. Kmitic je nemudoma postal ves židane volje in komaj je ura odbila polnoč, prišel je v svoji švedski opravi k Čarneckemu s črevesoc pod pazduho.

"Grem!" je dejal.

"Čakaj, najavim to predniku."

"Prav! Daj, da te poljubim, Peter, ter pojdi po duhovnika."

Čarnecki ga prisrčno poljubi ter odide. Komaj pa se oddalji za trideset korakov, zagleda pred seboj Kordeckega. Domislil si je sam, da Kmitic odide ter prišel se je poslavljat.

"Babinič je pripravljen. Sedaj čaka samo na vas!"

"Hitim, hitim!" odvrne duhovnik. "Presveta božja Porodnica, čuvaj ga, pomagaj mu!"

Čez trenutek sta bila oba na mestu, kjer je Čarnecki popustil Kmitica, toda po njem že ni bilo več sledu.

"Šel je? . . ." vpraša prednik začuden.

"Da, očividno je šel," odvrne Čarnecki.

"O, izdajalec," reče nekako razgorčen prednik. "Hotel sem ga še blagosloviti za pot . . ."

Nastalo je gluho molčanje. Radi teme so topovi molčali na obeh straneh. Čarnecki nakrat živo zašepeta:

"O Bog, on še niti hoditi ne mara tiho! Ali čujete njegove korake? . . . Sneg mu škriplje pod nogami!"

"Najsvetejša Devica, čuvaj ti svojega služabnika!" ponovi prednik.

Znovič sta oba umolknila, pridržala sapo ter poslušala šum njegovih korakov. Njuna srca je prevzel strah. Duhovnik je napravil z roko križ čez temo. Nakrat se pojavi pred njima tretja oseba. Bil je to mečnik seradski.

"Kaj je novega?"

"Babinič je šel prostovoljno s smodnikom razstreliti top."

"Kako? Kaj?"

"Vzel je črevo s smodnikom, motvoz, kresilo ter šel."

Zamojski si seže z rokami v lase.

"Jezus Marija! Ali je šel sam?" vpraša.

"Sam."

"In kdo mu je dovolil? To je nekaj nemogočega."

"Jaz! Z božjo pomočjo je vse mogoče, celo to, da se Kmitic srečno vrne," odvrne prednik.

"Ne, očividno ničesar ne opravi!" omeni Čarnecki ter globoko vzdihne.

Nakrat pa se zabliska v daljavi velikanski stolp ognja, kakor bi ves grom nakrat zvalil na zemljo ter strese zidovje, cerkev in samostan.

"Razstrelil ga je, razstrelil!" zakriči Čarnecki.

Novi streli so pretrgali daljše besede.

Duhovnik se zgrudi na kolena, dvigne roke kvišku in zakliče proti nebu:

"Najsvetejša Devica, varuhinja grešnikov, vrni ga nam srečno!"

Po obzidju nastane trušč. Posadka, ne vedoč, kaj se je zgodilo, pograbi za orožje. Menihi jamejo brneti iz celic. Nihče ni več počival. Celo ženske so se izbudile iz spanja. Vprašanja in odgovori se jamejo križati kakor blisk.

"Kaj se je zgodilo?"

"Napad?"

"Največji top se je razletel!" zakriči eden izmed topničarjev.

"Babinič je razstrelil top!" zakliče Čarnecki.

"Babinič, Babinič! Hvala tebi, o Gospod! Sedaj nam več ne more škodovati."

V tem času je tudi iz švedskega tabora jel doletavati obležencem na ušesa krik zbeganosti. Na vseh nasipih so se zasvetile luči. Pri svitlobi ognjev se je lahko videlo, kako so dirjali Švedje neredno na vse strani. Zadonela je tromba in zaropotali so bobni; na obzidju je doletaval krik, v katerem si spoznal strah in osupnenje. Duhovnik Kordecki pa je še neprestano klečal na obzidju.

Naposled je jela noč bledeti, toda Babinič se ni vrnil v trdnjavo.

XIX.

Kaj se je torej zgodilo s Kmiticem in na kakšen način je izvršil svoj namen?

Odšel je iz trdnjave, korakal nekaj časa potihoma naprej ter poslušal vsak najmanjši šum. Tiho je bilo vse naokrog, celo pretiho, tako, da so njegovi koraki razločno hruščeli po snegu. Čim bolj pa se je oddaljeval od obzidja, tem bolj je bil previden. Bal se je tudi, da se mu ne bi izpodrsnilo toliko, da bi padel ter si svojega dragocenega črevesa ne zmočil; radi tega je izvlekel čakun ter se opiral nanj. Tako je stopal in po preteku pol ure slišal lahen šepet naravnost pred seboj.

"Ha, čuvajo . . . Prvi izlet jih je naučil previdnosti!" si je mislil.

In počasi je šel dalje. Veselilo ga je, da ni zablodil, kajti tema je bila takšna, da konca čakunovega toporišča ni mogel videti.

Pričakoval je tudi, da ne najde pred nasipom straže, ker v resnici tudi ni imela tam kaj opraviti, zlasti ne po noči. Mogel pa se je nadejati, da naleti na vsakih sto ali manj korakov na posamezne straže, toda upal je, da se jim v takšni temi lahko izogne.

Tema je bila v resnici grozna. Ko se je ozrl nazaj, ni videl ni cerkve, niti samostana. "To pomenja," si je mislil, "da sem že blizu nasipa . . . Toda rad bi vedel, ali imajo straže?" Toda komaj je prestopil par korakov, kar se naenkrat začujejo v bližini enakomerni koraki in nekoliko glasov vpraša nakrat:

"Kdo gre?"

Kmitic obstane kakor vzidan. Vroče mu postane.

"Našinec," odgovoré drugi glasovi.

"Geslo?"

"Upsala."

"Odgovor?"

Kmitic je iz tega spoznal, da se je menjala straža.

"Jaz vam dam Upsalo in krono!" je zamrmral, ker lahko je predoračil stražno črto uprav ob času spreminjanja straže, ko so glušile stopinje vojakov njegove korake. Urno je krenil k nasipu ter se skril v njem.

Medtem se je nekoliko zjasnilo, česar se je Kmitic zelo razveselil, kajti v temi bi ne mogel najti zaželjenega topa. Dvignil je glavo ter razločno zagledal črno črto, ki je naznačevala rov, za katerim so pri koših stali topovi.

Že je zagledal njihova žrela, ki so se dvigala nekoliko nad rov. Pomikaje se počasi ob rovu naprej, je našel naposled zaželjeni top. Obstal je ter poslušal.

Raz nasipe je slišal šepet. Bržkone so stali pešci pripravljeni pri topovih. Toda višina nasipa je zakrivala Kmitica; lahko bi se ga slišalo, ne pa videlo. Sedaj mu je bilo mar samo to, doseže li s tal topovo žreol, ki se je dvigalo visoko nad njegovo glavo.

K sreči ni bil rov preveč strm in pri tem tudi nasip, šele ravnokar dodelan in polivan z vodo, ni bil še zamrznjen, ker so imeli nekaj časa vlažno vreme. Premislil je vse to in se jel potihoma bližati topu ter vspenjati se k njegovemu žrelu.

Čez četrt ure ga doseže z roko. Nekaj časa obvisi v ozračju, toda nenavadna njegova moč mu je pomagala viseti, tako dolgo, dokler ni porinil naboja v tobovo žrelo.

"Tu imaš pes, klobaso!" je zamrmral, "samo glej, da se ne zadaviš z nji."

Po teh besedah se je spustil na tla ter jel iskati trak, kateri je visel od zunanjega konca črevesa in segal doli v rov. Kmalu ga je imel. Toda sedaj je nastala največja težava, kajti treba je bilo kresati ogenj in prižgati trak.

Kmitic je čakal nekoliko, da se je jel šepet na drugi strani oglašati glasneje. Naposled jame nalahno kresati z jeklom ob kremen.

Toda v tem hipu se oglasi nad njegovo glavo vprašanje v nemškem jeziku:

"Kdo je tam v rovu?"

"Jaz sem Hans!" odvrne nemudoma Kmitic; "pipa mi je padla v rov, torej krešem, da jo najdem."

"Dobro, dobro!" odvrne topničar. "Sreča, da ne streljamo, sicer biti-sopuh sam odtrgal glavo."

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

PISMO IZ BELGRADA.

26. februarja.

Kakor sem Vam že poročal, so te dni aretirali v Subotici več tihotapcev s ponarejenimi bankovci. Subotica leži na meji Jugoslavije in Ogrske.

Glavni krivci so nemški židje Fuks, Stajner, Klagn in srbski radikalec, Dušan Nokilč.

Denar je zbiral v Segedinu gostilničar Santo. Ta mož ga je zbral nad 20 milijonov in prinesel iz Szegedina v Subotico. Vsak teden dvakrat se je ta tihotapec podal na pot v Subotico, in sicer z avtomobilom, v kojem sta poleg njega sedela še, dva moža eden v uniformi francoskega drugi v uniformi srbskega oficirja. V srbski uniformi je bil sêve — radikalec Dušan Nikolič!

V Subotici so iz svojega stanovanja zamenjavali potvorjene bankovce za prave jugoslovanske. Na roko so jim šli razni trafikanti, trgovci in banke. Skoro ni v Banatu banke, ki ni zapletena v to afero. Zelo so prizadete banke Vig v Novem Sadu, Lederer v Somboru in Kneshaberova banka v Subotici. Sledeči subotiški bančni ravnatelji so aretirani: Schoen, Senesch, Fuerst, Gabor, advokat, dr. Horvat, trgovec, Stajner, Klagn, Fuks in Daneberg.

Interesantno je, da sta radikalca Nikolič in oni francoski oficir imela legitimacije in avtomobil od naše vojne komande v Subotici. Prehod na Ogrsko oziroma obratno so vršili tihotapci "uradno."

Treba bo tu precej jasnosti. Naloga vlade je, da nam da čist vpogled v stvar. Naša belgrajska javnost sicer ne verjame, da pridemo na jasno, ker glavni krivec je — radikalec, in to intimni znanec premierja Protića in ministrov Ninčića ter Velizarja Jankoviča. . .

Slučaj subotiški pa jasno kaže, kako nujno je bilo potreba zamenjati bankovce avstro-ogrske banke z lastnimi. Ker so proti tej zamenjavi vpile največ banke in pa njih plačani ljudje, je pač vzroka dovolj, da se požuriž izmenjavo. Neverjetno je skoro, ali res je žalibog, da so banke povsod zraven, kjer se pride na falzificiran denar.

Zmage komunistov na Hrvaškem. — Pri občinskih volitvah na Hrvaškem imajo komunisti večino v mnogih mestih, v nekaterih krajih so osvojili vse mandate, v ostalih občinah so pa izvolili po nekaj zastopnikov.

V Zagrebu imajo 20 zastopnikov; vseh zastopnikov je 30. Izšli so iz boja kot najmočnejša stranka v glavnem mestu Hrvaške. Klerikalci imajo le tri zastopnike.

V Osjeku so komunisti tudi izvolili 20 zastopnikov, v Požegi osem zastopnikov, v Karlovcu 11 zastopnikov, v Vukovaru 12, v Križevcih 8, v Sisku tri, v Virovitivi 13, v Senju tri.

V Selcih, Dugaresi in Cerkvenici so komunisti zmagali na vsej črti in izvolili vse zastopnike.

V Trstu je pričel izhajati slovenski komunistični list "Delo".

Umrli so: v Ljubljani ga. Fanika Namorš, v Celju ga. Julčika Šutej, v Sevnici pa industrijec in posestnik g. Peter Mihelčič.

Smrtna nesreča. Jožef Sever iz Srednjih Gamelj se je ponesrečil v gozdu. Peljali so steljo, nakar se je prevrnil nanj težak voz, da je ostal na mestu mrtev. Bil je star 24 let.

Z Italijo smo v cenzurnevojnem stanju. Tržaško poštno ravnateljstvo sporoča: Odpravilo se je cenzuriranje pisem za Čehoslovaško in obratno. Od sedaj dalje bodo torej podvržena poštni cenzuri le pisma iz Jugoslavije in za Jugoslavijo, iz Srbije in za Srbijo, iz Črnegore in za Črno goro, iz Madžarske in za Madžarsko. Cenzuriranje pisem iz Primorskega v omenjene dežele in iz teh dežel za Primorsko se bo vršilo na cenzuri tukajšnjega generalnega civilnega komisarjata.

Umrli v Ljubljani. Anica Pavlič, hči železniškega sprevodnika, 22 mesecev. — Matija Verbič, strojnik v p. 71 let. — Lovro Babič, hiralec, 80 let. — Katarina Puhela, zasebnica 79 let. — Franja Burgar, posestnikova žena, 21 let. — Marija Guzelj, tobačna delavka v p., 53 let. — Karel Hudnik, sin tiskar. sluge, 18 mesecev. — Gregor Fortuna, dninar, 63 let. — Josip Anžič, hiralec, 79 let. — Ivan Zimc, učenec, 14 let. — Marija Ambrožič, sprevodnikova žena, 47 let. — Stanislav Bohinjec, sin nadučiteljeve vdove, 15 let. — Frane Skok, ključavničar, 23 let. — Ivan Travnik, mestni ubožec, 76 let. —

MALI OGLASI

Classified Advertisements

Ali ste se že naveličali seliti se iz enega na drugo delo in zgubljati denar?

GOODYEAR

vam nudi stalno delo in dobro plačo, sicer delo za 200 ŠE NE IZUČENIH delavcev za gumijevo tovarno.

DOBRO DELOVNO STANJE
PRILIKA ZA NAPREDEK
PLAČA ZA ČAS UČENJA.

Delavci morajo razumeti angleški jezik, morajo težati nad 145 funtov. Zahteva se tudi zdravniška preiskava. Oglasite se osebno ali pa pišite na Factory Employment Office.

THE GOODYEAR TIRE RUBBER COMPANY,
AKRON, OHIO.
Mesto, v katerem je napredek.

DOBRO ZDRAVJE JE LAHKO VAŠE SAMO Z UPRAŠANJEM

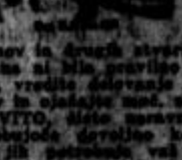

Zgubo slasti do jedi, slaba prebava, utrujenost, [illegible], [illegible] oslabelost, prišči, turovi in druge kožne bolezni so navadno vzrok slabe krvi, zanemarjenost, [illegible] in [illegible] strupenih plinov in drugih stvari v [illegible], ker vaša hrana ni bila pravilno [illegible]. Očistiti vašo kri, vredite delovanje vaših notranjih organov in ojačajte [illegible] zdravje proti boleznim. JUVITO, čisto naravno zeliščno zdravilo, vsebujoče dovoljno količino pravih snovi, ki jih potrebuje vaš život za izboljšanje vaše krvi in ojačenje vašega živčnega sistema. Zelo priporočljivo, za želodčne nerednosti, obisti in jetra, proti zaprtnici, bolni in nervoznim glavobolom, bolečinam v hrbtu, revmatizmu in zgubi spanca.

Pišite še danes po trdnevno poskušnjo.

Popolnoma brezplačno

brez vsake nadaljne obveznosti od vaše strani. Povejte ako želite v tabletah ali v obliki čaja.

JUVITO LABORATORY
South Hill Branch 5,
Pittsburgh, Pa.

SVOJE ROJAKE SEDAJ ZOPET LAHKO DOBITE V AMERIKO.

Priseljeniške postave ostanejo še naprej v veljavi kot pred vojno. Svojo rodbino lahko dobite v Ameriko. Podpisani vam bo dal navodila, kako dobite v kraju potne liste. Pišite, ali se pa osebno obrnite na znanega rojaka Matije [illegible], Javnega Notarja, 5327 Butler Street, Pittsburgh, Pa. On Vam bo stvar uredil in pojasnil. (Adv.)

Pozor rojaki!

Kdor želi iti delati na polje sladkorne pese naj pazno čita ta oglas. Jaz nisem noben agent ali zastopnik, temveč le delam za to družbo enako kot drugi delavci in družine. Zato vam lahko odkritosrčno povem in pojasnim, kakšne razmere so pri tem delu in kaj se lahko zasluži. Naša družba plača po $30.00 za vsak aker sladkorne pese. Plačamo vam vožnjo stroškov do dela, damo prosto stanovanje, velik vrt, kurivo in drugo vse brezplačno. Lahko redite kravo in prašiče. Kdor želi sprejeti to delo in hoče pojasnila, naj se nemudoma obrne osebno ali pismeno do mene:

MATIJA EGREŠIČ, 1148 N. Wells Street (Tel. Superior 6611), Chicago, Ill.

OWOSSO SUGAR CO., OWOSSO, MICHIGAN.

MALI OGLASI

Classified Advertisements

POTREBUJEMO 25 DEKLET

ZA DELO PRI SLADČICAH. HLADITI "KENDI". DOBRA PLAČA, 44 URNO DELO NA TEDEN. VSOBOTAH SE NE DELA. NOBENE SKUŠNJE SE NE ZAHTEVA. OGLASITE SE PRI:

E. J. BRACH SONS
311 E. ILLINOIS STREET,
FACTORY No. 1.
CHICAGO, ILL.

POTREBUJEMO
ŽENE IN DEKLETA

za lahko tovarniško delo, kjer je dobra primerna plača. Mi potrebujemo gotovo število delavk. Pri delu sedite. Računa se, da je to en najboljših prostorov v mestu.

BENJAMIN ELECTRIC MFG. COMPANY,
523 S. Green St., Chicago, Ill.

POTREBUJEMO
DELAVCE ZA DRILL PRESS in pri navijačih in strojnike.
NATIONAL STAMPING ELEC. WORKS,
424 S. Clinton St., Chicago, Ill.

POTREBUJEMO
DEKLETA IN ŽENE
pod 35 let starosti, za različno tovarniško delo v veliki tovarni na zapadni strani mesta. — Dobra plača in izvrstne delavne razmere.

MECHANICAL RUBBER CO.,
239 W. Grand Ave.,
CHICAGO, ILL.

POTREBUJEMO
DELAVCE za tovarniško in navadno delo v veliki tovarni gumijastih izdelkov na zapadni strani mesta. — Dobra plača in izvrstne delavske razmere.

MECHANICAL RUBBER CO.
236 Grand Ave.,
CHICAGO, ILL.

POTREBUJEMO

"Die sinkerje in trimming die izdelovalce. Strojnike, barvarje, navadne delavce itd. Dobra plača. Stalno delo in prijazna okolica. Oglasite se pri: A. H. Myers, delodajalnemu uradniku.

WHITMAN & BARNES MFG. COMPANY
Morgan and 120th St.,
CHICAGO, ILL.

POTREBUJEMO
DELAVCE za lahko tovarniško delo. Oglasite se pri:
NAT'L STAMPING & ELEC. WORKS,
424 S. Clinton St., Chicago, Ill.

POTREBUJEMO

DELAVCE za delo v kuhinji. Dobra plača. Ob nedeljah se ne dela. Oglasite se pri:

HARMONY CAFETERIA,
21 S. Dearborn St., Chicago, Ill.

POTREBUJEM
20 delavcev za farmo in za pomaganje v cvetličnjakih (greenhouses). Stalno delo, dobra plača.— Vprašajte na:
2029 Grenshaw St.,
pol bloka severozapadno od 12th in Robey St.

VSI NA KONCERT PEVSKEGA ZBORA "SAVA"

PO KONCERTU PLES. ZELO BOGAT PROGRAM. VSTOPNINA 50c.

V NEDELJO, DNE 25. APRILA V VELIKI

"WORWAERTS TURNER HALL"

na 2431 Roosevelt Road, prijeloj [illegible] ulici.

[illegible] ob 12. [illegible] Pričetek ob 3. uri popoldne.